

Protestantse Gemeente Enschede

Algemene Kerkenraad

R.S.E. Vissinga
Beugelhoek 20
7546 LE Enschede
4770537 / 06 29273290
rsevissinga@gmail.com

Enschede, 17-12-2009
Revisie: 10 februari 2010

Onderstaand rapport van het moderamen van de Algemene Kerkenraad uitlopend op een besluitvoorstel is aan de orde gekomen in de vergadering van de Algemene Kerkenraad op donderdag 17 december 2009.

Het voorstel is aanvaard met dien verstande dat met algemene stemmen optie B van overweging 4 is verworpen en in samenhang daarmee ook optie B 1 en B 2 van besluit 3. Het gehele besluit is genomen zonder tegenstemmen, met twee onthoudingen en met 11 stemmen voor.

Rapport en besluit worden op zondag 20 december na de kerkdienst uitgereikt aan de gemeenteleden. Ze zijn ook te vinden op de website www.pgenschede.nl. Tevens zal een persbericht aan de media verstrekt worden.

GELOVEN IN ENSCHEDE

BESLUIT INZAKE DE REORGANISATIE VAN DE PROTESTANTSE GEMEENTE ENSCHEDE

Achtergrond

Al geruime tijd is de Protestantse Gemeente Enschede bezig om een vitale, aantrekkelijke en uitnodigende gemeente te zijn en te worden. Daartoe is op verschillende niveaus aan visieontwikkeling gedaan. Tevens poogt de Protestantse Gemeente Enschede al sinds vele jaren om de tering naar de nering te zetten. Dit is nodig omdat de kleiner wordende wijkgemeenten soms nog net met grote moeite en soms niet meer er in slagen om de primaire functies van gemeente zijn te vervullen. Daarnaast hebben de kerkrentmeesters voortdurend signalen afgegeven, dat er bezuinigingen nodig zijn om ook in de toekomst tot sluitende begrotingen te komen.

De afgelopen jaren zijn met het oog hierop verschillende rapporten geschreven. Hierbij valt te denken aan het zg. COSS-rapport van 1998, de Beleidsnotitie van 2004 en de rapporten van de Commissie Toekomstig Beleid. Soms en deels hebben ze tot besluitvorming geleid, maar voor een ander deel zijn ze in de bureaulade verdwenen. Toch hebben ze ook daar, in het verborgene, hun werk gedaan en de geesten rijp gemaakt voor het besef, dat de Protestantse Gemeente Enschede niet op de oude voet zal kunnen doorgaan. Ingrijpende beslissingen zouden nodig zijn om ook in de nabije toekomst op een vitale wijze gemeente te kunnen zijn.

Enkele jaren geleden stelde de Algemene Kerkenraad een Stuurgroep in onder leiding van dhr F. Steenwinkel. Deze stuurgroep kwam met verstrekkende voorstellen die in grote lijnen door de AK zijn overgenomen (zie bijlage 1, 2 en 3).

Vorig jaar stelde de AK op grond van deze rapportage en besluitvorming een Gebouwen Advies Commissie in. Deze kwam begin 2009 met haar rapport, dat door de AK is overgenomen en aan de wijkkerkenraden en aan de gemeente is aangeboden (zie bijlage 4).

Vervolgens heeft in de loop van 2009 een brede bezinning en meningsvorming over de voorstellen plaatsgevonden (zie bijlage 5). Op grond van de inventarisatie van de reacties stelde de voorzitter van de AK de notitie op Geloven en Gebouwen II (zie bijlage 6). De reacties op deze notitie zijn opgenomen in bijlage 7.

Inmiddels heeft het College van Kerkrentmeesters aan de AK laten weten dat ingrijpende bezuinigingen noodzakelijk zijn. Het stelt in zijn brief van 26-11-2009 'een vacaturestop op alle fronten' voor (zie bijlage 8).

Samenvattend concludeert de Algemene Kerkenraad dat het niet alleen nodig is, maar dat we er als Protestantse Gemeente ook aan toe zijn om nu tot ingrijpende besluiten te komen.

Overwegingen

Algemeen

Hoewel de discussie binnen de Protestantse Gemeente Enschede het afgelopen jaar vooral gericht is op het afstoten van kerkgebouwen, is deze kwestie onderdeel van een groter geheel. Daarin speelt de ontwikkeling van visie en missie een bepalende rol. De Stuurgroep onder leiding van de heer Steenwinkel heeft daar belangrijke dingen over geschreven en voorgesteld, die door de AK zijn overgenomen. Zo is de missie Geloven in Enschede een belangrijke rol gaan spelen in de hele discussie. Er is dus geen sprake van een kille sanering, maar van een poging om de gemeente zó om te vormen, dat ze kan gaan beantwoorden aan het in de visie en de missie gestelde, namelijk een gemeente die open is voor de wereld en voor de stad, waarbij de stad staat zowel voor de binnenstad als de stadsdelen.

Met nadruk wil de gemeente dienstbaar zijn aan en present zijn in de stad. Er is een beweging aan de gang die het naar binnen gerichte van de gemeente wil ombuigen naar een blikrichting naar buiten.

De AK ziet nu al tekenen van deze ombuiging, maar realiseert zich ook, dat er nog meer geïnvesteerd moet worden in activiteiten die voortkomen uit de visie en de missie.

Het College van Kerkrentmeesters heeft het noodzakelijke onderhoud aan de kerkgebouwen de laatste jaren opgeschort totdat de AK een besluit zou nemen over het toekomstige gebruik van de gebouwen. Hoewel de AK zich reeds eerder had voorgenomen tot zo'n besluit te willen komen is dat nog niet geschied. Het College acht het onverantwoord om nu nog langer te wachten. Eerst moet nu een besluit genomen worden, alvorens het College geld beschikbaar stelt voor nieuwe activiteiten.

Er is in de afgelopen jaren een breed gedeeld inzicht binnen de Protestantse Gemeente Enschede ontstaan dat het niet verantwoord is op de oude voet voort te gaan. Hoewel het beeld genuanceerd is, hebben alle wijkgemeenten te maken met teruggang van het aantal leden en een afnemende betrokkenheid. Sommige dringen al jaren bij de AK aan op het nemen van ingrijpende maatregelen, andere zijn van mening, dat er nu nog onvoldoende draagvlak is om daartoe te komen. Maar alle wijkgemeenten zijn van mening dat over vijf jaar de situatie zo is, dat de Protestantse Gemeente Enschede van één centrale vierplaats gebruik kan maken met in de wijken locaties voor de wijkactiviteiten.

Eén centrale vierplaats

Bij de reacties op het advies van de gebouwencommissie komt meerdere malen de wens

naar voren om niet van één, maar van twee centrale vierplaatsen gebruik te gaan maken. Verschillende argumenten spelen daarbij een rol. Sommigen zijn van mening, dat de ene centrale vierplaats te klein zal zijn om alle kerkgangers onderdak te bieden. Anderen vrezen dat de veelkleurigheid van de gemeente onder druk zal komen te staan. Dat zijn zeker aandachtspunten voor de AK. Maar de AK verwacht dat aan deze zorgen voldoende tegemoet gekomen wordt als in het weekend meerdere vieringen zullen plaatsvinden. Op zondagmorgen kunnen er zeker twee diensten worden gehouden, elk met een eigen kleur en karakter. Op zaterdagavond kan een viering plaatsvinden en ook op de zondagmiddag of zondagavond. Binnen het pastores team heeft daarover reeds een inspirerende gedachtewisseling plaatsgevonden. De mogelijkheden van de centrale vierplaats zullen zo optimaal benut worden.

Voor zés wijkgemeentes

Eén tussenopmerking is hier op zijn plaats. De Oecumenische Geloofsgemeenschap Helmerhoek neemt binnen de zeven wijkgemeentes een bijzondere plaats in. Iedere zondagmorgen worden er door de Raad van de OGH oecumenische vieringen gehouden in de theaterzaal van Mediant, die daartoe door het ziekenhuis om niet ter beschikking wordt gesteld. Deze vieringen zijn zowel bedoeld voor de leden van de OGH als ook voor degenen die tijdelijk of permanent verblijven in het psychiatrisch ziekenhuis. Deze 'dienstverlening' staat buiten de reorganisatiediscussie. Het gaat bij de reorganisatie dus om zes wijkgemeentes

Vredeskerk

De gebouwenadviescommissie stelt voor om te kiezen voor de Vredeskerk en door deze te 'vernieuwbouwen' geschikt te maken voor het gebouw waarbinnen en van waaruit de visie en missie van de Protestantse Gemeente Enschede gestalte kan krijgen. Volgens de commissie is de Vredeskerk 'één van de mooiste kerken van de Protestantse Gemeente. Het is een (kerk)gebouw dat binnen het bezit van de Protestantse Gemeente zijn gelijke niet kent. Het is niet voor niets een gemeentelijk monument. Het is een echte kerk, duidelijk zichtbaar en herkenbaar'. Naast dit esthetische argument wordt de keuze van de commissie ook bepaald door zakelijke en praktische overwegingen.

De AK is zich ervan bewust dat deze keuze niet door ieder gemeentelid gedeeld en beaamd wordt. Het is echter niet mogelijk om tot een keuze te komen waar iedereen vrede mee heeft. Er is geen andere mogelijkheid dan zorgvuldig alle argumenten en overwegingen op hun merites te beoordelen. Dat heeft de afgelopen maanden de AK naar eer en geweten gepoogd te doen.

Eerzijds is er draagvlak gegroeid onder de naar de eisen van de visie en missie vernieuwbouwde Vredeskerk.

Anderzijds constateert de AK dat er breed in de Protestantse Gemeente Enschede nog reserves bestaan met betrekking tot de keuze voor de Vredeskerk, gerelateerd aan de visie en missie. In deze reserves wordt zwaar getild aan de locatie van de centrale vierplaats. De afstand van de Vredeskerk tot en/of de verbondenheid met het stadsleven in het centrum wordt als te groot ervaren. Daarnaast zijn er reserves aangaande het gedateerde karakter van de Vredeskerk, hetgeen op gespannen voet staat met de missie.

Met het oog hierop geeft het moderamen onder A. en B. (zie hieronder bij **Besluit** overweging 4 A. en B. en besluit 3 A. 1, A.2, en A.3 en B. 1 en B. 2) een tweetal opties, namelijk de keuze voor de vernieuwbouwde Vredeskerk, waarvoor nader onderzoek nodig is, en de keuze voor nader onderzoek naar de mogelijkheid van een centrale vierplaats op een andere locatie en met een ander karakter meer passend bij de missie.

Voor het moderamen hebben de beide opties niet hetzelfde gewicht. De voorkeur van het moderamen gaat uit naar optie A, omdat het de overwegingen van de commissie deelt (zie

rapport).

Mocht uit onderzoek blijken dat een vernieuwbouwde Vredeskerk onvoldoende gestalte kan geven aan visie en missie, dan zal moeten worden omgezien naar een andere locatie.

Bevoegdheid AK

Volgens de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland zijn aan de wijkkerkenraden bijna alle bevoegdheden van het gemeente zijn toevertrouwd. Om de in gang gezette reorganisatie (realisering van visie en missie, geloven en gebouwen) effectief te laten verlopen moet de AK met bevoegdheden leiding kunnen geven, en niet alleen maar aanwijzingen geven. Dat kan de AK alleen maar doen als de wijkkerkenraden een deel van hun bevoegdheden aan de AK overdragen. Daarnaast is het van belang dat de AK meer gebruik gaat maken van de betrokkenheid en deskundigheid van de stedelijke werkgroepen. Naar analogie van het zogenaamde werkgroepenmodel waarover de kerkorde spreekt valt te overwegen een vertegenwoordiger van elke stedelijke werkgroep op te nemen in de AK.

Wijklocaties

Over de zin en de invulling van de wijklocaties bestaat hier en daar onduidelijkheid. Het is duidelijk dat het gemeente zijn zich niet beperkt tot de viering op de zondag of in het weekend, maar ook door de week gestalte krijgt; en niet alleen in en vanuit de centrale vierplaats, maar ook binnen en vanuit de wijken. Met het oog daarop heeft de AK het voorstel van de Stuurgroep overgenomen om tot vier wijklocaties te komen. Het is echter aan de wijken zelf om concreet invulling te geven aan de wijklocatie. In de ene wijk zullen deze, in de andere wijk die accenten geplaatst worden, ieder met daarbij passende activiteiten. Het gaat daarbij niet alleen om een voortzetting van de bestaande activiteiten, maar ook om nieuwe activiteiten, die voortvloeien uit een nadere invulling en concretisering van de visie en missie.

Grote Kerk

In haar advies aan de AK stelt de gebouwenadviescommissie voor om 'van de bestaande afspraken over de Grote Kerk op de Oude Markt optimaal gebruik te maken'(advies 8). De ervaringen in het afgelopen jaar hebben laten zien hoe belangrijk het gebruik van de Grote Kerk, of van een andere kerk in het hart van het stadscentrum is. In juni en in december zijn in feestelijke diensten predikanten in het ambt van predikant bevestigd. Deze diensten stonden onder verantwoordelijkheid van de AK en leden uit alle wijken zijn aanwezig en betrokken geweest bij deze vieringen. Op de adventszondagen worden/zijn oecumenische vespers gehouden in de Jacobuskerk, omdat de Grote Kerk niet beschikbaar is/was. Deze (oecumenische) gebeurtenissen in het hart van het stadscentrum lopen direct voort uit de visie en missie van de Protestantse Gemeente Enschede en hebben een inspirerend effect op velen (gehad). Met het College van kerkrentmeesters wil de AK overleggen om bij de eerste gelegenheid die zich daartoe aandient met de Stichting Podium Twente, die het beheer voert over de Grote Kerk nadere afspraken te maken over het intensiever gebruik maken van de Grote Kerk door de Protestantse Gemeente Enschede.

Tegen het licht van de hierboven geschetste achtergrond en overwegingen komt de Algemene Kerkenraad tot het volgende besluit.

Besluit

De Algemene Kerkenraad heeft kennis genomen

1. van de reacties van de wijkkerkenraden en van individuele gemeenteleden op het advies van de Gebouwen Advies Commissie;
2. van de reacties van de wijkkerkenraden op de notitie Geloven en gebouwen II;
3. van de brief van het College van Kerkrentmeesters van 26-11-2009, waarin het stelt dat thans ingrijpende bezuinigingen nodig zijn.

de Algemene Kerkenraad overweegt:

1. er is gemeentebreed een begin gemaakt met het gestalte geven aan Geloven in Enschede, zoals dat in de visie en missie omschreven is; er is blijvende aandacht en energie nodig om deze visie en missie nader uit te werken en te concretiseren;
2. de keuze voor één centrale vierplaats voor de Protestantse Gemeente Enschede (uiterlijk in gebruik te nemen in 2015) wordt breed gedragen;
3. de keuze van de gebouwenadviescommissie voor de Vredeskerk wordt vooral ingegeven door zakelijke overwegingen; voor de fundamentele keuze van de centrale vierplaats zijn echter inhoudelijke argumenten (visie en missie) onmisbaar; daarom is nader onderzoek nodig of en hoe de vernieuwbouwde Vredeskerk voldoende in staat is gestalte te geven aan visie en missie;
4. A. er is binnen de gemeente draagvlak voor de keuze voor de Vredeskerk als centrale vierplaats; nader onderzoek is nodig;
B. daarnaast leven er vragen met betrekking tot locatie en karakter van de voorgestelde Vredeskerk; nader onderzoek naar alternatieve mogelijkheden is gewenst;
5. binnen het geheel van de wijkgemeenten neemt de Oecumenische Geloofsgemeenschap Helmerhoek vanwege haar vieringen mede ten behoeve van hen die verblijven in het ziekenhuis een bijzondere plaats in;
6. om leiding te kunnen geven aan de gemeente heeft de Algemene Kerkenraad behoefte aan meer bevoegdheden en meer deskundigheden; met het oog daarop is het van belang dat de wijkkerkenraden nader te omschrijven bevoegdheden overdragen aan de AK en dat van de stedelijke werkgroepen (zoals daar nu zijn: diaconie, vorming en toerusting, eredienst en kerkmuziek, jeugd- en jongerenwerk) een vertegenwoordiger opgenomen wordt in de AK;
7. de Protestantse Gemeente Enschede is niet alleen kerk in het centrum van de stad, maar ook in de stadsdelen of wijken; een eigen (in bezit of gehuurde) locatie kan van belang zijn voor de ondersteuning van bestaande of nieuwe activiteiten; de wijkkerkenraden kunnen zelf het beste aangeven waaraan zij behoefte hebben;
8. het is gebleken dat van het gebruik van locaties in het hart van het stadscentrum inspiratie uitgaat (Grote Kerk en Jacobuskerk); er is behoefte aan een groter gebruik van de Grote Kerk dan nu op grond van het contract is toegestaan;

de Algemene Kerkenraad besluit:

1. blijvend aandacht en energie te investeren in het nader uitwerken en concretiseren van de visie en de missie Geloven in Enschede en daartoe eveneens de wijkkerkenraden op te roepen;
2. te kiezen voor één gezamenlijke, centrale vierplaats voor alle wijkgemeenten, uitgezonderd de Oecumenische Geloofsgemeenschap Helmerhoek en de Hervormde wijkgemeente van bijzondere aard.
3. A. 1. te kiezen voor de Vredeskerk als centrale vierplaats;
A.2. samen met het College van Kerkrentmeesters een commissie in te stellen die de vernieuwbouw van de Vredeskerk ter hand gaat nemen; daartoe zullen ideeën en

suggesties vanuit de gemeente worden ingezameld, schetsen en tekeningen worden gemaakt en zal aan de AK een voorstel voor vernieuwbouw worden voorgelegd;
A.3. indien de vernieuwbouwde Vredeskerk onvoldoende gelegenheid biedt om daarbinnen en van daaruit gestalte te geven aan de visie en de missie Geloven in Enschede zal na overleg met de wijkkerkenraden een andere centrale vierplaats worden aangewezen;

B. 1. nader onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid van een (ver)nieuw(bouwd) gebouw, dat optimaal past bij visie en missie van de Protestantse Gemeente Enschede;

B.2. samen met het College van Kerkrentmeesters een commissie in te stellen, die de opdracht krijgt binnen drie maanden aan de AK te rapporteren;

4. de betrokkenheid van de Protestantse Gemeente Enschede bij Mediant als vierplaats te continueren;
5. in overleg met de wijkkerkenraden en in samenspraak met de bovenplaatselijke (classicale en landelijke) kerkjuridische organen en tevens in samenhang met ontwikkelingen in andere grote steden te onderzoeken welke bestuurlijke structuur, inclusief taken en bevoegdheden, past bij de beoogde eindsituatie waarbij gezamenlijkheid en samenhang van beleid belangrijke uitgangspunten zijn. In een veranderde, nieuwe structuur zullen de belangen en de bijzondere positie van de Hervormde wijkgemeente van bijzondere aard worden gewaarborgd.
6. de stedelijke werkgroepen (thans: vorming en toerusting, eredienst en kerkmuziek, jeugd- en jongerenwerk) te verzoeken elk een vertegenwoordiger af te vaardigen naar de AK. De vraag in hoeverre deze afgevaardigden stemgerechtigd dan wel adviserend lid zijn van de AK zal mede worden bekeken in het licht van het onder besluit 5 gestelde.
7. met het College van Kerkrentmeesters te overleggen over de mogelijkheid van een intensiever gebruik van de Grote Kerk.